

Адвентизм у Галичині до Першої Світової війни

Досліджуючи історію адвентизму в його ранніх проявах у Галичині, наштовхнувся в Державному архіві Львівської області на статтю у газеті «Свобода» за 8 серпня 1912 року під назвою «Нова релігійна секта в Галичині». Хоча написане подавалося з критичної позиції, проте тут міститься надзвичайно цікава історична інформація про зародження і діяльність церкви адвентистів у далекі роки перед першою світовою війною. Думаю, кожному буде цікаво подумки перенестись у той час, і відчутти старовинну українську мову Галичини та зробити висновки про життя і діяльність перших адвентистів. Стаття подається без жодних змін, лише з деякими примітками.

Нова релігійна секта в Галичині

У Львові, Кракові і Новім Санчи шириться з'єднує собі багато прихильників нова і релігійна секта “баптистів” або “адвентистів”. Проповідники сеї віри ширять свою науку під кличем: “Будь сьвітло!” Адвентисти се секта, заложена в 1831 році в Пітсбургу (в північній Америці) Вільгельмом Мілером. Адвентисти очікують повороту Христа на землю (adventus, латинське слово, значить прихід) і початку тисячлітнього царства Божого. Сабатистами зуться між ними ті, що разом з Жидами сьвяткують суботу, заперечують істноване сьвятої Тройці та заховують повздержність. В Америці має ся секта 30.000 ісповідників, де ведуть ревну пропаганду в користь своєї секти. Їх місіонарі ділають також в Європі, головно в Швайцарії, розповсюднуючи свої книжки і часописи. “Бантистами” або “новохрещеннями” називають ся тому, що не признають хрещеня дитини, лише дорослого чоловіка, котрий мусить, вступаючи до секти, мусить на ново хреститися, зануряючись цілий у воду. Найбільшу діяльність веде секта в Новім Санчи (сучасна Польща – прим. В.Ш.) під проводом якогось Теодора Бжозоня, котрий розпочав свою науку тому півроку. Наперед постарав ся о дозвіл

на продаж протестантських біблій. Користаючи з дозволеного права ширення книжок, став ходити по місті а навіть поодиноких домах та проповідати спершу повздержність від алкоголю і тютюну. Недавно винаймив собі мешканє в вілі "Зофія" і тут зачав гуртувати агентів нової секти. Бжозонь устроював дуже часто відчити (лекції – прим. В. Ш.), та виголошував проповіді, звернені головню, проти католицького духовенства як "фальшивих пророків". Опісля переніс свою школу до камениці коло руської церкви і проповідував дальше, головню між залізничниками. В ночи відбував богослуженя, ширив брошури з напастями на католицьке духовенство, а дня 18. червня виголосив до народа прилюдну проповідь під ратушем, користаючи як в торговий день, з великого числа слухачів. Бжозонь з'єднав собі вже тільки визнавців своєї науки, що задумує заложити в Новім Санчи віросповідну громаду своєї секти, а навіть купив дім на сьвятиню і захоронку (земля під кладовище – прим. В. Ш.) своїх нових учеників. Галицькі адвентисти відбули в послідних днях червня у Львові зїзд, в котрім взяло участь около 60 осіб. На з'їзді порішено поробити заходи в намісництві о затвердженє сеї секти. В сих днях має відбути ся в Новім Санчи хрещенє нових ісповідників. Для довершеня церемонії хресту прийде до Санча голова секти з Гляйвіц зі Шлеска. (кінець статті) Хоча це історичне джерело не зовсім правильно відображає доктринальну сторону церкви, проте є переконливим фактом великого впливу адвентизму на тогочасне суспільство. Привертає до себе увагу також сміливість і ініціативність Теодора Бжозона, яка може бути хорошим прикладом в теперішній час. На підставі поліцейських доносів не безслідно для Теодора пройшов сміливий виступ біля ратуші Нового Сончу і не залишився не помічений для пильної уваги австрійської поліції...

Релігійна свобода на Галичині перед Першою світовою війною

Релігійна свобода на Галичині в останні роки правління Австро-Угорщини, перебувала у вкрай несприятливих умовах. Засилля і контроль католицької церкви були настільки тотальним, що кожна

нова релігійна ідея і діяльність придушувалась на початку розвитку і все, що не узгоджувалось з католицьким вченням, оголошувалося криміналом. Цю ситуацію можна простежити на сторінках життя адвентистського пастора Теодора Бжозоня, про якого згадувалось раніше.

«Порушник громадського порядку»

На початку березня 1912 року Теодор поселився в м. Новий Сонч з метою поширення адвентистської вістки в Галичині, зокрема в Кракові і Львові. Його відкритий місіонерський виступ перед людьми біля ратуші 18 червня 1912 року привернув пильну увагу поліції, яка з цього часу тримала під контролем кожен крок «порушника громадського порядку». Бурмістром Н. Сончу, доктором Барбацкі, з приводу активного ширення ідей нової секти, було складено шість протоколів зі слів свідків, які відкрито свідчили про антикатолицьку діяльність пастора. Цікавим буде ознайомитися хоча б з одним із них, щоб відчутти дух тієї епохи.

Із протоколу

«Протокол від 6 серпня 1912 р., написаний в офісі бурмістра Нового Сончу в справі поширення через Теодора Бжозоня єресі проти католицької віри. На запитання бурмістра відповідає Томаш Мартон, міський поліцейський: «В місяці березні чи квітні 1912 року, коли виконував службу на вулиці Длугоша, після проходу двох похоронних процесій, підійшов до мене Теодор Бжозонь. На моє запитання назвав своє прізвище і ім'я, і в ході розмови через 15 хвилин почав говорити про кінець світу, про знаки на небі, порази перед кінцем світу і жахливі знищення. В цей же час дав мені дві книжки під назвою «Дорога до Христа» та «Славний прихід Христа». Згодом, через два тижні прийшов до мене знову, коли я здійснював службу на вулиці Навойовській і тут приніс мені книжку під назвою «Святе Письмо». Ту книжку я тримав у себе, а потім запропонував бурмістрові. В місяці березні чи квітні отримав від бурмістра завдання, щоб слідкувати за Теодором Бжозоном і дізнатись чим

він займається і повідомити про це. Таке ж саме завдання отримав одночасно і капрал Яків Гурка. В результаті цього стеження старався з Теодором Бжозоном поближче познайомитися і завоювати його довір'я, що мені вдалося. Постійно він мені розповідав, бо часто зустрічались і на вулиці, і в нього вдома, що хрещення наше не є правдивим, бо апостоли хрестилися у воді; що чоловік мусить бути цілим зануреним у воду, і що з цією метою він вибрав відповідне місце на Дунайці; що месса (католицька євхаристія) є неправдивою, бо людина не може хліб і вино перетворити в тіло і кров Господню, що апостоли не звершували таку мессу і Христос не може більше бути принесений у жертву людьми; що сповідь є неважливою, бо людина має сповідатись перед Богом, а не перед людиною, яка не може відпустити гріхи; що не неділя але субота є святою постановою перед Богом; що образи та нагробні святі фігури є ідолопоклонством – і це доказував на підставі десяти заповідей; що мати Божа мала більше дітей; що вода не може бути святою, щоб нею кропити; що шлюб в католицькому костьолі не є важливим і всякі католицькі обряди є поганими і неправдивими, які не можуть приводити до спасіння, а ведуть до загибелі. А на моє запитання, що собою представляє «звірина» із книги Об'явлення та число 666, Теодор на карточці, яку я представляю як факт, написав слова «Vicarius filii Dei» і сказав, що цей вислів є на триярусній короні папи, і якщо скласти усі латинські букви, які мають значення цифр, то вийде число 666. На цій підставі, що число 666 представляє собою звірину, відповідно цією звіриною є папство. Після прочитання своїм підписом стверджую вірність тексту, а поруч мене підтверджує бурмістр, доктор Барбацкі».

Переслідування з боку влади

21 серпня 1912 р. бурмістр Нового Сончу посилає в президіум намісництва у Львові лист, в якому представляє діяльність Теодора Бжозоня у негативному світлі, і на доказ цього додає шість протоколів свідків його місіонерської роботи. В листі зазначалось також, що в цей час пастор Бжозонь разом з

«старшим сектантом» Павлом Енглердом перебувають у Львові з метою отримання права на офіційну діяльність. Лист швидко скеровується в поліцію Львова, яка в свою чергу, щоб мати право на арешт, звертається в прокуратуру Нового Сончу, де проживав Теодор. Ось таку відповідь надсилає прокурор: «Стосовно листа від 11 вересня 1912 року повідомляю, що проти Теодора Бжозоня порушено кримінальну справу про релігійну образу (§122 пункт а,б), який підлягає слідчому арешту...» Таким було непросте життя вірних Божих свідків, їх приклад сміливості і щирості надихає нас і сьогодні. (Згідно матеріалів державного архіву Львівської області, Фонд 1, опис 350, справа 3251, аркуші 1-12).

Валентин Шевчук

Джерело: westadvent.org.ua